

JEDAN

PRIJE NEGO ŠTO JE, u potrazi za ženom, stigao u moje selo, Lo-Melkhiin je ubio tristo djevojaka.

Ona među nama koju odabere postat će junakinjom. Dat će život drugima. Lo-Melkhiin nije se vraćao u isto selo sve dok se ne bi vjenčao s po jednom djevojkom iz svakog logora, svakog grada i svake četvrti unutar gradskih zidina — jer takav je bio zakon, koliko god niknuo iz beznada. Ona koju bi izabrao, pružila bi nadu za budućnost, za ljubav, onima među nama koje bi ostale.

Svome bi vlastitom narodu, nakon što bi otišla, svakako postala božanstvom. Otišla bi od nas, no mi bismo se držali dijela njezina duha, i njegovali ga snagom naših sjećanja. Njezino bi se ime sa strahopoštovanjem šaputalo pred novoizgrađenim svetištima, podignutima u njezinu čast. Ostale djevojke pjevale bi pjesme zahvalnosti, a pustinjski bi vjetrovi nosili njihove prozračene glasove koji bi se potom spuštali na sitni pustinjski pijesak. Njihovi bi roditelji, čak i za najgoreg sušnog razdoblja, donosili riječno cvijeće i usoljeno

korijenje stabla pustinjske šljive koje bi potom prinosili kao žrtvu. Ona od nas koju odabere, nikad neće biti zaboravljena.

Pa ipak bi bila mrtva.

Priča je svaki put počinjala jednako: Lo-Melkhiin odabrao bi jednu djevojku i odveo je u svoj ksar¹ da mu bude ženom. Neke bi tako poživjele jednu noć, neke čak i trideset, no na koncu bi sve završile kao hrana pustinjskim pticama. Odlazio je na sve strane zemlje, u svako selo i grad. Svako je pleme, svaka obitelj bila u opasnosti. Koristio ih je baš kao što kakvo oprezno dijete jede datulje: jednu po jednu, neprekidno tražeći najslađu. Tako mu na koncu niti jedna nije posve odgovarala.

Kad je stigao u moje selo, nisam se bojala zbog sebe. Već sam se odavno bila pomirila sa životom u sjeni svoje sestre, deset mjeseci starije od mene i rođene iste godine. Ona je bila ljepotica. Ja sam bila njezina rezerva. Prije Lo-Melkhiinovog zakona, prije nego što se užas njegova bračnog kreveta pijeskom rasprostro poput korijena kakvog sparuašenog pustinjskog stabla u potrazi za vodom, već sam znala da ću se udati nakon svoje sestre, najvjerojatnije za kakvog brata ili rođaka njezinog odabranika. Ona je bila glavni zgoditak, ali se istovremeno nije bila spremna odvojiti od mene, pa je u našem selu bila svima dobro poznata činjenica da nas dvije dolazimo u paru. U njezinu kućanstvu ne bih bila supruga nižeg reda — naš je otac bio odviše moćan za takvo što — no bila bih udana za muškarca nižega ranga.

»Nisi neprivlačna«, rekla mi je kad smo ugledale pustinju kako gori, obasjana suncem našeg četrnaestog ljeta, a ja sam znala da je to istina.

Naše majke bile su ljepotice, a i otac nam je bio jednako zgodan. Od onoga što sam mogla zaključiti o sebi, moja sestra i ja bile smo si vrlo nalik. Koža nam je bila zagasite brončane boje, tamnije smeđa od pijeska, i prigušenija na mjestima na kojima je bila izložena vjetru i nebu. Kosa nam je bila dovoljno dugačka da na njoj sjedimo, i tamna: nalik boji vidljivoj oko zvijezda, usred noći. Bila sam zaključila da je razlika zacijelo u licu, u obliku očiju ili položaju

¹ *ksar* ili *kasr*; arapski naziv za utvrdu — *prev.*

usta. Znala sam da me lice moje sestre može ostaviti bez daha. Nikada nisam vidjela vlastito lice. Nismo baš imali previše bronce, ni bakra, a jedina voda nalazila se na dnu našeg bunara.

»Ja nisam ti«, rekla sam joj. Nisam bila ogorčena. Zbog nje se nikad nisam osjećala manje vrijednom, a spram onih koji bi me naveli da se tako osjećam osjećala je jedino prijezir.

»To je točno«, rekla je. »A muškarci neće biti dovoljno maštoviti da nas vide kao zasebna bića. Zbog toga mi je žao.«

»Meni nije«, rekoh. I doista sam tako mislila, »jer tebe volim više no što volim kišu.«

»Baš neobično«, rekla je i nasmijala se, »jer moje lice vidiš svaki dan i nikad ga se ne zasitiš.« Tada smo otrčale, sigurna koraka, pijeskom koji se pomicao pod našim nogama.

Zajedno smo bile snažne, vrč s vodom nosile smo zajedno, držeći ga svaka s jedne strane, da nam bude lakše. Zbog debelih glinenih stjenka bio je težak, čak i prazan, no imao je četiri ručke, a mi smo imale četiri ruke. Taj smo trik naučile kad smo bile male, a zbog toga što hodajući gotovo da i nismo prolijevale vodu, za nagradu smo dobivale ušćerene smokve. Čak i kad smo dovoljno odrasle da svaka ponese po jedan vrč, taj smo zadatak obavljale zajedno, baš kao i još mnogo toga. U većini stvari, od tkanja i kuhanja, do probadanja kopljem zmija otrovnica koje bi nam se uvukle u bunar, bile smo jednake. Ja sam bolje pjevala i bolje pričala naše tradicionalne priče, no moja je sestra sama znala pronaći svoje riječi, i nije se oslanjala na djela drugih ljudi kako bi izrazila stavove. Možda je upravo zahvaljujući toj iskri bila toliko lijepa; možda se po tome lice moje sestre razlikovalo od mojega. Možda ga se zbog toga nikad nisam zasitila.

Strahovala sam da bi Lo-Melkhiin mogao pomisliti da bi lice moje sestre moglo biti ono nešto, napokon nešto čega se čak ni on neće zasititi. Isprva se ženio samo lijepim djevojkama, kćerima naših najuzvišenijih velikaša i najbogatijih trgovaca. No kad su mu supruge počele umirati, velikim pustinjским moćnicima to se nije sviđelo, pa su nove nevjeste za Lo-Melkhiina počeli tražiti drugdje. Počeli su pretraživati sela ne bi li mu pronašli prikladnu ženu, i neko

vrijeme nitko nije obraćao pozornost na čitav niz siromašnijih kćeri koje su odlazile u smrt. No uskoro su, ipak, manja sela zbrojila svoje pokojnice i prestala trgovati s gradovima. Od tog je trenutka na snazi bio zakon: jedna djevojka iz svakog sela i jedna iz svake četvrti unutar gradskih zidina, pa onda opet iznova. Toliko je već djevojaka bilo izgubljeno, a ja zbog njega nisam htjela izgubiti sestru. Dvije su stvari bile posve jasne: Lo-Melkhiin uvijek bi uzeo jednu djevojku, a ona bi uvijek, ali uvijek umrla.

Kad bi se nad pustinjom podigla prašina, znali smo da stiže. Zna koliko nas je, i zna tko ima kćeri koje mu treba predstaviti. Popis stanovništva bio je dio zakona, način zahvaljujući kojem su muškarci sami sebi mogli reći da je to pravedno.

»Ali to nije pravedno«, šapnula je moja sestra dok smo, našeg sedamnaestog ljeta, ležale pod otvorenim nebom i promatrale zvezde kako se pojavljuju. »One se ne udaju i ne umiru.«

»Ne«, rekla sam joj. »U pravu si.«

I tako smo stajale u sjeni očeva šatora i čekale. Oko nas su se čuli zapomaganje i plač; majke su držale kćeri; očevi su koračali, u nemogućnosti da se umiješaju, ne želeći zaobilaziti zakon. Našeg oca nije bilo. Otišao je trgovati. Nismo znale da će Lo-Melkhiin doći. Naš će se otac vratiti i otkriti da mu je najljepši cvijet nestao, da mu je ostao tek korov s kojim može učiniti ono što bude smatrao najprikladnijim.

Kosa mi je pod velom bila raspuštena, i oboje mi je sada neobuzdano letjelo oko lica. Moja je sestra učvrstila pletenicu i stajala uspravnih ramena, vela povučenog unatrag i kose koja je blistala na suncu. Promatrala je oluju koja se približava, no i u njezinim se očima spremala oluja, zbog čega je bila još ljepša. Ne mogu je izgubiti, a svakako će, čim je Lo-Melkhiin ugleda, biti izgubljena.

Razmišljala sam o svim onim pričama koje sam bila čula, pričama koje mi je majka šaputala uz ognjište i koje je zvonkim glasom pričao naš otac kad bi se seoski starješine sastali u njegovu šatoru da se posavjetuju. Sve sam znala: odakle smo stigli, tko su nam bili preci, s kojim sam sve junacima u rodu, koja su božanstva članovi moje obitelji stvorili i štivali. Pokušala sam smisliti ima li u tim

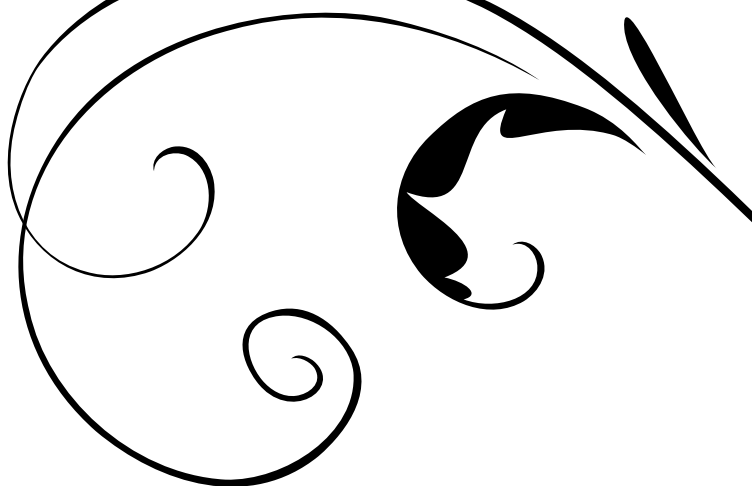
pričama barem jedna jedina stvar koju bih mogla upotrijebiti, no ničeg takvog nije bilo. Svijet nikada nije bio vidio nekoga poput Lo-Melkhiina, i nije bilo priča kojima bi se moglo boriti protiv njega.

Nije bilo čitavih priča, no možda je postojalo nešto manje. Nit kakve priče o ratniku koji je vodio opsadu utvrđenoga grada. Fragment u priči o ocu koji je imao dvije kćeri i koji je bio prisiljen odabrati koju od njih noću poslati u pustinju. Intriga u priči o dvoje ljubavnika koji su se vjenčali usprkos željama svojih očeva. Put u priči o starici čiji su sinovi odvedeni, nezakonito, da se bore u ratu s kojim nisu imali veze. Bilo je priča ovakvih i priča onakvih.

Niti jedna jedina priča iz koje bih nešto mogla izvući ne bi moju sestru spasila kratkog i okrutnog braka, no fragmenata sam imala napretek. Držala sam ih u ruci poput zrnaca pijeska, a oni su mi bježali, curili mi kroz prste, čak i dok sam ih pokušavala još više skupiti. No dobro sam znala što je pijesak. U njemu sam rođena i na njemu prohodala. Vjetar mi ga je nosio u lice i vadila sam ga iz hrane. Znala sam da ga samo moram dovoljno dugo zadržati, dok ne pronađem pravi plamen, i da bi se pijesak tada pretvorio u staklo — u nešto što mogu upotrijebiti.

Moja je sestra promatrala oblak prašine, tražeći Lo-Melkhiina, no ja sam ga promatrala zbog pijeska. Iz njezine sam hrabrosti pred tom olujom crpila snagu, a ona me uhvatila za ruku i nasmiješila se, iako nije znala što pokušavam učiniti. Bila je prihvatila činjenicu da će ona biti ta koja će nas spasiti, da će postati našim malenim božanstvom i da će se u njezinu čast pjevati kad je više ne bude. Da će biti ona koja je umrla. No ja to nisam kanila dopustiti.

U trenutku kad su seoski starješine u oblaku prašine ugledali odsjaje brončanog oklopa i začuli topot konja koji su, prebrzo, nadržali pod užarenim suncem — u trenutku kad je vjetar moju sestru povukao za pletenicu i iz nje izvukao nekoliko pramenova s kojima se stao poigravati, kao da se i on sam boji da će je izgubiti — ja sam već imala plan.

DVA

KAD JE LO-MELKHIIN STIGAO, neke su djevojke razderale veo i škarama za striženje ovaca odrezale kosu. Pogledala sam ih i osjetila njihov strah. Ja sam bila jedina koja je imala sestru prikladnih godina, jedina koja je bila zamjena. Mogla sam stajati uz nju a da me nitko i ne primijeti. Ostale djevojke nisu imale nikoga da ih tako štiti. One će se s Lo-Melkhiinom suočiti same, pa su se unakazile u nadi da tako neće biti vrijedne njegove pažnje.

Lo-Melkhiin nije uvijek primjećivao, sada više nije. Sad kad više nije uzimao samo one najljepše, činilo se da bira nasumice. A nije baš ni da će nevjesta uz njega predugo potrajati. Dok je bio na putovanju s karavanom, naš je otac bio čuo priče da bi Lo-Melkhiin svoju novu nevjestu odveo u svoj ksar u Velikoj oazi, pa bi joj ondje dali novu svilu i namirisali je kako više ne bi zaudarala po pustinji. U prašini svoga sela nije bilo bitno kako izgleda, jer prašina se može oprati. No ako bi naišao na djevojku poput moje sestre, koja je, kad bi prolazila s vrčem punim vode koji je naslonila

na bok, privlačila poglede muškaraca i božanstava, Lo-Melkhiin bi je svakako uzeo.

Moja je sestra na sebi imala haljinu od bijelog lanenog platna koje je pod jarkim suncem blistalo. Izgledala je jednostavno i dojmljivo, još i više zbog toga što je bila okružena djevojkama koje su, kako su se konji približavali, užasnuto naricale. Zнала sam da moram biti brza.

Otišla sam u šator njezine majke, u kojem je moja sestra bila začeta, u kojem je rođena i u kojem je naučila plesati. Njezina je majka sjedila na jastucima na svome krevetu i tiho plakala. Prišla sam joj, kleknula do nje i pružila joj svoj svileni veo za slučaj da njime poželi obrisati oči.

»Gospo majko«, rekla sam joj, jer se tako oslovljavalo majke koje vas nisu rodile. »Gospo majko, moramo biti brze želimo li spasiti tvoju kćer.«

Majka moje sestre podigla je pogled i uhvatila svilu koju sam joj ponudila.

»Kako?« upitala me, a ja sam primijetila kako joj u očima tinja očajnička nada.

»Odjeni me u sestrinu odjeću«, zamolila sam je. »Ispleti mi kosu onako kako bi ispleli i njezinu, i daj mi one amajlije za kojima ona ne bi žalila.«

»Žalit će izgubi li sestru«, rekla je majka moje sestre, no ruke su joj se već bacile na posao. Baš kao i ja, silno je željela spasiti kćer, i nije previše razmišljala koliko će to stajati.

»Neku mora odabrati«, rekla sam. Još me nije bilo strah. »Moja majka ima i sinove.«

»Da«, rekla je majka moje sestre. »No sin nije kći.«

Nisam joj rekla da kći vrijedi manje od sina. Zнала je to, jer je i sama imala braću. Njezina kći, moja sestra, više nije imala braće, i jedino će zahvaljujući njezinu braku njezina majka ostati živa u slučaju da nam umre otac. Moja bi majka preživjela bez mene, no bez moje sestre, njezina majka nije imala izgleda. Ne bih spasila samo svoju sestru, iako mi to nije bila glavna namjera. Nikad mi

nije palo na pamet da bi možda, možda, moja majka mogla tugovati za mnom, zbog nečega drugog, a ne zbog toga što joj nalaže srce.

Moja je sestra uletjela u šator baš kad mi je njezina majka oko vrata učvršćivala posljednju pozlaćenu ogrlicu. Na sebi sam imala njezinu dugačku ljubičastu halju, kaftan koji mi je oko zglobova i struka bio vezan ispletenim konopcem. Moja sestra i ja same smo izvezle crne ukrase na ovratniku, prsima i rukavima, svakim ubodom igle vezući zemljovid riječi koje smo jedna drugoj šaptale dok smo radile. Trebao nam je veći dio naše petnaeste zime da sve to izradimo, od sirovih niti do dovršenog platna. Trebala je to biti njezina vjenčana haljina, a ja nisam imala ništa nalik na to. Dok smo zajedno vezle, rekla mi je da je, budući da sam je i ja izradila, moja jednako koliko i njezina. U toj je haljini bilo tajni — snova i priznanja koje nismo povjerile ni majkama — u nitima i potkama, u ukrasima i u boji. Haljina je trebala biti njezina, no budući da je željela da je dijelimo, u njoj sam prelijepo izgledala, onako sva u ljubičastome i crnom, a upravo mi je ta ljepota i trebala.

»Ne«, rekla mi je sestra kad su joj se oči priviknule na polutamam šatora i kad me jasno ugledala pred sobom. Znala je, da će, samo taj jedan jedini put, oči koje će nas gledati prijeći preko nje i zaustaviti se na meni. »Ne, sestro moja, ne smiješ.«

»Prekasno je«, rekla sam joj. »Lo-Melkhiinovi ljudi stižu po nas.«

»Hvala ti, kćeri moga srca«, protisnula je majka moje sestre. Uvijek je bila pravedna i ljubazna prema meni kad sam bila dijete. Obje nas je naučila kako nekoga oplakivati, no u tom sam trenutku shvatila da voli i mene. »Molit ću ti se, kad te više ne bude.«

Sestra me uzela za ruku i povukla na svjetlost sunca kako nas Lo-Melkhiinovi ljudi ne bi imali razloga izvlačiti iz šatora. Krenut ću u susret sudbini, a ona će koračati uz mene. Prvi sam put ja bila ta koja privlači poglede. Pridružile smo se ostalim djevojkama, koje su sve redom piljile u mene dok sam prolazila pored njih, u najsvećanijoj odjeći. Stala sam na samo čelo, onako tamna i blistava. Moja sestra, koja je dotada u onome svom jednostavnom ruhu sjajila, uz mene je sada djelovala nedovršeno. Djelovala je ljupko, ali je bila tek druga po ljepoti. Čula sam kako muškarci šapuću.

»Šteta«, siktali su. »Šteta što nismo primijetili da je lijepa poput sestree.«

Nisam ih gledala. Držala sam sestru za ruku, pa smo krenule prema konjima koji su toptali nogama i znojili se pored bunara. Prošli smo pored šatora drugih obitelji, koje su imale manje ovaca i manje djece. Slijedile su nas ostale djevojke, pazeći se da nam ostanu blizu. Imale su osjećaj da se mogu sakriti se u mojoj sjeni, u mojoj ljubičastoj oazi, i možda ondje biti na sigurnom. Naš smo život crpile iz bunara, i sada će jedna od nas proći pored njega na putu u smrt.

Lo-Mekhiin nije sjahao. Sjedio je iznad nas, pogledom prešao po pijesku na kojem smo stajale. Nisam mu vidjela lice. Kad sam podignula pogled prema njemu, vidjela sam samo crnilo i sunce, nepodnošljivo jarko. Umjesto u njega, zagledala sam se u konja. Nisam željela spustiti pogled. Iza mene stajale su ostale djevojke, a iza njih seoski su starješine pridržavali majke djevojaka. Upitala sam se tko zadržava moju majku, s obzirom na to da mog oca i braće nije bilo, no nisam se osvrnula kako bih provjerila. Htjela sam biti tvrda poput kamena, biti odlučna, no u srcu mi je ipak šaputao strah. Što ako, unatoč mome trudu, odabere moju sestru? Što ako odabere mene, pa umrem? Odagnala sam takve misli i prisjetila se svih onih priča koje sam isplela i uklopila u plan. Oni se junaci nisu kolebali. Išli su svojim putem, bez obzira na ono što je bilo pred njima, i nisu se osvrtali.

»Pretvorite me u božanstvo«, šapnula sam sestri. »Kad me više ne bude.«

»Sad ću te pretvoriti u božanstvo«, rekla mi je, a orma je zaveckala u trenutku kad su Lo-Melkhiinovi ljudi sjahali i približili nam se. »Kakvog smisla ima štovati te mrtvu? Počet ćemo onog trenutka kad te odvedu, božanstvom ćeš postati i prije nego što stigneš do ksara.«

Čitavog se života molim božanstvima. Otac oca našeg oca bio je izniman pastir, s više ovaca no što ih je čovjek mogao izbrojati u jednome danu. Vunu je prodavao u selima u blizini i onima udaljenijima, i njemu smo se molili kad bi naš otac bio na putu s

karavanom. Otac se kući uvijek vraćao živ i zdrav, s poklonima za naše majke, poslom za našu braću i zaradom za sve nas, no katkad sam se pitala ima li sve to ikakve veze s božanstvom. Prvi put u životu poželjela sam da nam je otac ovdje. Znala sam da me ne bi mogao spasiti, no možda sam ga mogla upitati je li ikada osjetio da mu je božanstvo kojem smo se molili tijekom putovanja pomoglo.

»Hvala ti, sestro«, rekla sam. Nisam bila sigurna hoće li mi to pomoći, no nije mi moglo ni odmoći.

Lo-Melkhiinov stražar čvrsto me uhvatio za nadlakticu, no ja sam svojevrijedno krenula prema konjima. Lice mu je bilo zakriveno maramom koja ga je štitila od pijeska, no oči su ga odavale. I on bi, baš kao i ja, radije bio negdje drugdje, ali je ipak, baš poput mene, obavljao svoju dužnost. Opustio se kad je shvatio da se ne kanim opirati, a ruke su mu postale više nalik rukama vođa nego okovima. Stajala sam uspravno i nisam se osvrnula, iako sam za leđima čula jauke svoje majke koja je počela naricati. Možda sam trebala otići k njoj, umjesto k majci svoje sestre. No ona mi ne bi bila pomogla. Bila bi učinila ono što moj otac nije mogao, bila bi me pokušala spasiti. Bila bi me koštala sestre.

»Volim te«, viknula sam. Te riječi bile su namijenjene svima, mojim majkama, i te riječi bile su namijenjene samo mojoj sestri.

Kad su me posjeli na konja, moja je sestra bila na koljenima, bijela joj je haljinu bila uprljana od pijeska, a kosa joj je pokrivala lice. Naricala je obiteljskim jezikom, onim kojim je otac oca moga oca govorio kad se brinuo za ovce, onim koji smo čule sjedeći ocu uz koljena dok je podučavao moju braću, a mi smo bile u blizini. I majka moje sestre kleknula je do nje i stala naricati. Čula sam riječi, no nisam ih uspijevala razabrati. Znala sam da su namijenjene meni, jer sam osjetila kako mi vjetar povlači veo, želeći vidjeti lice djevojke u čiju se čast svi tako gorljivo mole.

Lo-Melkhiin sjedio je na svome konju i smijao se, jer je mislio da plače zato što me gubi. No ja sam znala da stvar nije samo u tome. Osjećala sam to, u duši.